

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЛІНГВОКОМП'ЮТЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 14

Вінниця ДонНУ імені Василя Стуса 2021

УДК 004:81'32+33

Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького національного університету
імені Василя Стуса (протокол №13 від 26 березня 2021 р.)

Лінгвокомп'ютерні дослідження: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т ім. Василя
Стуса; гол. ред. А. Загнітко. Вінниця: ДонНУ ім. Василя Стуса, 2021. Вип. 14. 136 с.

ISBN 978-966-639-457-9

ISSN 2307-0544

Свідоцтво про держреєстрацію KB 22548-12448ПР

Редакційна рада: Городенська Катерина, д.філол.н., проф. (Україна); Соколова Світлана, д.філол.н., старший науковий співробітник (Україна); Конюшкевич Марія, д.філол.н., проф. (Білорусь); Бацевич Флорій, д.філол.н., проф. (Україна); Сарновський Міхал, д.філол.н., проф. (Польща); Йожвікевич Пшемислав, д.філол.н., проф. (Польща); Архангельська Алла, д.філол.н., проф. (Чехія); Ляхур Чеслав, д.філол.н., проф. (Польща); Бранднер Алеш, д.філол.н., проф. (Чехія); Іванович Мілена, д.філол.н., проф. (Сербія); Попович Людмила, д.філол.н., проф. (Сербія).

Редакційна колегія: Біскуб Ірина, д.філол.н., проф. (Волинський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк, Україна)); Гарбера Ірина, к.філол.н. (Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця, Україна); відповідальний секретар); Данилюк Ілля, к.філол.н., доц. (Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця, Україна); веб-редактор); Загнітко Анатолій, д.філол.н., проф., чл.-кор. НАН України (Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця, Україна); головний редактор); Кондратенко Наталія, д.філол.н., проф. (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (м. Одеса, Україна)); Космеда Тетяна, д.філол.н., проф. (Університет імені Адама Міцкевича (м. Познань, Польща)); Кочан Ірина, д.філол.н., проф. (Львівський національний університет імені Івана Франка (м. Львів, Україна)); Кравченко Елла, д.філол.н., доц. (Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця, Україна)); Краснобаєва-Чорна Жанна, д.філол.н., проф. (Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця, Україна); заступник головного редактора); Ситар Ганна, д.філол.н., доц. (Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця, Україна)); Скаб Марія, д.філол.н., проф. (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, Україна)).

Рецензенти:

Карпенко Олена д.філол.н., проф. (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова).

Левченко Олена д.філол.н., проф. (Національний університет «Львівська політехніка»).

Розглянуто фундаментальні проблеми теоретичної та прикладної лінгвістики, простежено актуальні напрями автоматичного опрацювання мовної інформації, традиційного та машинного перекладу, схарактеризовано особливості створення та використання лінгвістичних баз даних, з'ясовано специфіку й тенденції сучасної лексикографії та дистанційної освіти.

Для мовознавців, лінгвістів-програмістів, викладачів вищої школи, аспірантів, студентів, учителів.

Електронна версія збірника доступна на Донецькому лінгвістичному порталі за адресою: nova.dn.ua, на порталі ДонНУ ім. Василя Стуса за адресою: donnu.edu.ua, а також на сайті ОП *Прикладна лінгвістика* ДонНУ ім. Василя Стуса за адресою: pldonnu.pp.ua.

Засновник: Донецький національний університет імені Василя Стуса МОН України.

Адреса видавця і редакційної ради та редакційної колегії: 21007, м. Вінниця, вул. академіка Янгеля, 4, ауд. 320.

© Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2021

© Автори статей, 2021

ЗМІСТ

Загнітко Анатолій, Краснобаєва-Чорна Жанна	ПЕРЕДМОВА	6
--	-----------	---

РОЗДІЛ I ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Загнітко Анатолій	ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА	8
Краснобаєва-Чорна Жанна, Ситар Ганна	ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА APPLIED LINGUISTICS» (СО 'БАКАЛАВР' І СО 'МАГІСТР'): ДОСВІД МОНІТОРИНГУ	17

РОЗДІЛ II ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІЙНОЇ СЕМАНТИКИ ЛЕКСИЧНИХ І ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Адамусік Каріна	ЕЛЕКТРОННИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ КОНСТРУКЦІЙНОЇ ГРАМАТИКИ: ДОСВІД СТВОРЕННЯ НА POLYDİC	25
Бевз Юлія	ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОМПОНЕНТОМ <i>ЯНГОЛ</i> / англ. <i>ANGEL</i> В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНО- МОВНИХ КАРТИНАХ СВІТУ	29
Harbera Iryna	DEFINITION OF LINGUISTIC CONFLICTOLOGY AND ITS IMPLEMENTATION	34
Грицай Андрій	ОСОБЛИВОСТІ МЕТАФОРИКИ У ПОЕЗІЇ: ВАСИЛЬ СТУС ТА ЗАПА ПАУАЛІШВІЛІ	37
Дяченко Владислава Коваль Катерина	СИНОНІМАЙЗЕРИ: ОСОБЛИВОСТІ НАПОВНЕННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ МАТЕРІАЛИ ДО ЛІНГВІСТИЧНОЇ БАЗИ ДАНИХ «ВЕСІЛЬНА ФРАЗЕОЛОГІЯ»: <i>ВУЗОЛ</i> / англ. <i>KNOT</i>	40
Krasnobaieva- Chorna Zhanna	PHRASEOLOGICAL REPRESENTATION OF THE LINGUISTIC WORLD'S IMAGE:	43

РОЗДІЛ I

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

*Загнітко Анатолій,
чл.-кор. НАНУ, д.філол.н., проф.,
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА

Скваліфікована історія прикладної лінгвістики в її розвитку від кінця 1990-х років XX століття до 20-х років XXI століття з чітким диференціюванням основних і/чи неосновних напрямів, з'ясуванням новітніх тенденцій розвитку. Значну увагу приділено динаміці прикладної лінгвістики в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса, змодельовані перспективи розвитку прикладної лінгвістики в сучасному філологічному та міждисциплінарному просторах.

Ключові слова: прикладна лінгвістика, комп'ютерна лінгвістика, корпусна лінгвістика, лінгвоперсоналогія.

0. Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна прикладна лінгвістика має низку пріоритетних завдань, що, з одного боку, пов'язані з особливостями її виникнення, тенденціями використання напрацьованих технологій у суто практичному вимірі, а, з другого боку, її завдання мотивовані новітніми напрацюваннями в галузі цифровізації, упровадження все ширших інформаційно-цифрових потоків у традиційні площини. На початку XXI століття *прикладна лінгвістика* чітко має характер власне технічного спрямування (технічне і/чи технологічне забезпечення новітніх тенденцій упорядкування, класифікації та кваліфікації традиційної інформації), лінгвокомп'ютерного моделювання (фізико-математичне чи кібербезпекове функціонування), а також – опрацювання новітніх запитів синтезу й аналізу природного мовлення, упорядкування значних за обсягом лексикографічних (здебільшого нормативно-термінних та ін.) корпусів, діагностування патогенності текстових фрагментів і текстових корпусів, диференціювання маніпулятивних тактик і вивчення технологій лінгвокомп'ютерних і/чи лінгвоінформаційних фільтрів та ін.

Останніми дослідженнями, пов'язаними безпосередньо із заявленою проблемою, є монографічне студіювання «Парадигмально-категорійні основи прикладної лінгвістики» [1], в якому автори не лише узагальнили досвід побудови *прикладної лінгвістики* в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса за останні десять років, а й окреслили найактуальніші напрями розвитку *прикладної лінгвістики*. Збереження традицій проведення міжнародного науково-дослідного та навчально-прикладного міжнародного

семінару «Лінгвіст-програміст», а з 2021 року – міжнародної конференції уможливило не лише напрацювання новітніх моделей структурування *прикладної лінгвістики*, а й визначення її перспектив. До цього потрібно додати вискокваліфіковані студії Ж. Краснобаєвої-Чорної [8; 9], Г. Ситар [10], які цілком охоплюють і синтезують сучасний погляд на прикладну лінгвістику, її міждисциплінарний статус, а також основні тенденції виконуваних на кафедрі загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Донецького національного університету імені Василя Стуса, тому основним завданням студіювання є простеження історії *прикладної лінгвістики* в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса та з'ясування найперспективніших напрямів і тенденцій її розвитку.

Основною метою дослідження постає ґрунтовний аналіз історії *прикладної лінгвістики* в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса з визначенням основних і/чи неосновних етапів розвитку та встановлення найактуальніших напрямів її сучасної розбудови. Заявлена мета мотивує необхідність: 1) простеження засадничих основ формування *прикладної лінгвістики* в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса; 2) виявлення тенденцій розвитку з кінця ХХ століття – до 20-х років ХХІ століття; 3) з'ясування характерологічних наукових напрямів *прикладної лінгвістики* в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса; 4) встановлення окремих перспективних напрямів *прикладної лінгвістики* в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса та ін.

Прикладна лінгвістика в сучасному її розумінні розпочиналася в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса через осмислення її окремоті не лише у філології, а й розумінні актуальних та актуалізованих міждисциплінарних завдань. У 1990-і роки ХХ століття постала ідея викристалізувати в межах кафедри української мови (згодом – української мови та прикладної лінгвістики) новітню спеціалізацію з чітким розумінням її статусу та функційного навантаження. Як найприйнятнішу було обрано *комп'ютерну лінгвістику*, що прозоро у своєму звучанні відбивала особливості застосування різноманітних новітніх лінгвокомп'ютерних технологій у її розбудові. Для реалізації творчого задуму група науковців і викладачів кафедри (М. Вінтонів, І. Данилюк, Ж. Краснобаєва-Чорна, Г. Ситар, О. Путіліна та ін.) ініціювала відкриття відповідної спеціалізації з напрацюванням навчального плану, різного статусу освітньо-кваліфікаційних характеристик, логіко-структурної моделі упорядкування викладання навчальних дисциплін та багато іншого [1: 7; 12–22 і далі]. На той час відповідного рівня спеціалізації необхідно було затвердити в Міністерстві освіти і науки України. Після упорядкування усіх необхідних документів та надання листів підтримки від місцевої адміністрації усе було передано на розгляд відповідної Навчально-методичної комісії МОН України. Тут постала

перша колізія: сама спеціалізація не викликала ні в кого сумнівів у перспективі розвитку, річ була в тому, що в наявному реєстрі переліку напрямів, спеціальностей та ін, (а він погоджуваний лише в Кабінеті Міністрів України) подібне найменування не існувало. Потрібно віддати належне справді діяльнісному підходу до розгляду справи саме Навчально-методичної комісії МОН України. Через пів року, коли Навчально-методична комісія МОН України знову повернулася до розгляду питання, виявилось, що питання можна вирішити компромісно. На той час *прикладна лінгвістика* існувала в Реєстрі, але вона була зайнята *перекладом*. Для адекватного розуміння ситуації проф. В. Карабан (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) запропонував за *перекладом* залишити власну нішу, а *прикладною лінгвістикою* вважати те, що розуміли під *комп'ютерною лінгвістикою*. Власне, з цього часу можна вважати постання прикладної лінгвістики в сенсі адекватного застосування усіх доступних лінгвокомп'ютерних технологій цілком таким, що відбулося. Тому від 2004 року в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса почали робити окремий набір на цю спеціалізацію із чітким усвідомленням відповідних фахових навичок вступника – математика, іноземна мова, українська мова та література. Були певні колізії, адже перелік вступних навчальних предметів корелював із факультетом математики та інформаційних технологій, коли вступникам *прикладної лінгвістики* пропонували перейти на бюджетну форму навчання сусіднього факультету. Саме в цей час сформувалося чітке розуміння співвідносності трьох основних елементів у навчальному плані підготовки фахівців – математично-інформатизаційного (програмувального) блоку, лінгвістичного та лінгвокомп'ютерного.

1. Нульові та 10-ті роки ХХ століття були надзвичайно успішними для *прикладної лінгвістики*. Уперше в історії Української Держави *прикладна лінгвістика* пройшла акредитацію за двома освітніми рівнями, де особливим було навантаження усіх творчо-проблемної групи (І. Данилюк, М. Вінтонів, Ж. Краснобаєва-Чорна, Г. Ситар та ін.). У цей період активно викристалізовується когнітивний підхід до розгляду фраземних та інших одиниць (Ж. Краснобаєва-Чорна), необхідність вивчення дискурсу з актуальними методиками дискурсивного аналізу (А. Загнітка, Ж. Краснобаєва-Чорна, О. Левічева, Т. Китаєва) та ін. Істотним є те, що від самого початку постання творча група мала різноманітні наукові напрями: Г. Ситар – конструкційна граматики, І. Данилюк – корпусна граматики і под. Група розширилася за рахунок вступу до аспірантури І. Сахарук (І. Богданової; науковий керівник Г. Ситар), якій належить творча ідея опрацювання новітнього напрямку – лінгвокультурології [2; 3; 4].

2. Опрацювання наукових проблем. Від самого початку постання творча група прикладної лінгвістики брала активну участь в опрацюванні актуальних наукових проєктів. Основними науковими проблемами потрібно вважати ті, що активно опрацьовувалися у відповідних науково-дослідних проєктах

кафедри української мови та прикладної лінгвістики Донецького національного університету імені Василя Стуса: 1) Функціонально-когнітивні процеси в українській граматиці (1996–1998 рр.); 2) Комунікативно-прагматичні процеси в українській граматиці – 0100V005087 (1999–2002 рр.); 3) Функціонально-контрастивний аспект східнослов'янських прийменників – 0103U003374 (2003–2005 рр.); 4) Функціонально-комунікативна і текстова парадигма українських прийменників та їхніх еквівалентів (2006–2009 рр.); 5) Категорійно-лексикографічна і трансформаційно-аналогійна граMATика службовості – 0112U002706 (2010–2014 рр.); 6) Комунікативно-прагматична і дискурсивно-граматична лінгвоперсонологія: структурування мовної особистості та її комп'ютерне моделювання (2015–2017 рр.); Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов (тепер – Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»): 7) Лінійна структура українського речення і функціонально-комунікативні процеси в українській граматиці (2003 – 2004 рр.); а також: 8) Рівнева структура національно-когнітивної і національно-мовної картин світу: теоретичний і прикладний – вияви – 0110U004674 (2010–2014 рр.) та ін. До цього потрібно додати виконання спільного науково-дослідного проекту колективу наукової граматичної школи з Інститутом мовознавства імені О.О. Потебні НАН України «Інновації в лексиконі та граMATиконі української мови» в межах конкурсу ДФФД (2002 – 2005 рр.), який було визначено як один з найкращих проектів за своєю результативністю. Істотним є те, що в цей період було напрацьовано унікальну технологію упорядкування Експериментальних науково-дослідних корпусів (автор та генератор ідеї І. Данилюк), яка уможливила створення першого в Україні словника прийменників (Загнітко А.П., Данилюк І.Г., Г.В. Ситар, І.А. Щукіна. Словник українських прийменників : словник. Донецьк: ТОВ ВКФ „БАО”, 2007. 416 с.) у межах міжнародного відкритого наукового проекту «ГраMATика слов'янського прийменника» (автор ідеї проф. М. Всеволодова). Засадничі принципи корпусування уможливили згодом створення словника часток (Загнітко А., Каратаєва А. Словник часток : матеріали і статті. Донецьк: ДонНУ, 2012. 382 с.) [6; 7]. У 10-ті роки ХХІ століття спільно з Українським мовно-інформаційним фондом НАН України було сформовано й відкрито Центр теоретичної, прикладної і комп'ютерної лінгвістики.

3. Переміщення Донецького національного університету імені Василя Стуса до м. Вінниці в 2014 році істотно позначилося на активній розбудові *прикладної лінгвістики*, але завдяки підтримці здобувачів вищої освіти основні тенденції її розвитку були збережені. Творча група (І. Данилюк, М. Вінтонів, Ж. Краснобаєва-Чорна, Г. Ситар, О. Путіліна, І. Сахарук (Богданова)) зберегла увесь обсяг наукових пошуків і вже в інших умовах було продовжено дослідження: Комунікативно-прагматична і дискурсивно-граматична лінгвоперсонологія: структурування мовної особистості та її комп'ютерне моделювання – 0115U000088 (2014 – 2017 рр.); Об'єктивна і суб'єктивна

мовносоціумна граматики : комунікативно-когнітивний та прагматико-лінгвокомп'ютерний виміри – 0118U003137 (2018 – 2020 pp.). Сформувався чітке розуміння нових пріоритетних напрямів, що охоплюють прагматичну лінгвоаксіологію з дослідження різних рівнів ціннісної картини світу (Ж. Краснобаєва-Чорна), лінгвоперсонологію (І. Данилюк), конструкційну граматику (Г. Ситар) та ін.

3.1. Дослідження об'єктивної та суб'єктивної мовносоціумної граматики: комунікативно-когнітивний та прагматико-лінгвокомп'ютерний виміри сконцентрувало увагу на теоретико-прикладних і комунікативно-дискурсивних, когнітивно-концептуальних та аксіологічнопрагматичних аспектах об'єктивної та суб'єктивної мовносоціумної граматики – розділу на перетині низки дисциплін, метою якої постало створення різних типів моделювання моно-/полілінгвоперсони зі встановленням основних / неосновних компонентів її реалізації, еволюції і трансформації. Основним у дослідженні постало поняття мовносоціумної особистості як носія мови, якого можна схарактеризувати на ґрунті аналізу породжених особистістю текстів (усних або писемних) із погляду застосування в таких текстах системних засобів мови, щоб подати його бачення навколишньої дійсності й досягнення комунікативних цілей, а також полілінгвоперсони – народу, у просторі якого найадекватніше реалізуються об'єктивні та суб'єктивні виміри мовносоціумної граматики в її лінгвокомп'ютерному та лінгвопрагматичному моделюванні.

3.2. Актуальність дослідження мотивована необхідністю розгляду фундаментальних питань моно- та полілінгвоперсонології та концептуального обґрунтування реалізації мовносоціумної особистості на вербально-семантичному, когнітивному, мотиваційному та інших рівнях зі встановленням основних параметрів і принципів об'єктивної граматики речення ↔ висловлення, що стане теорією дослідження мовносоціумної особистості, активних дискурсів/дискурсивних практик і текстів із чітким диференціюванням аспектів та рівнів мовносоціумної граматики.

Об'єкт і предмет дослідження: об'єкт – об'єктивна та суб'єктивна мовносоціумна граматики в арній множині дискурсивних практик у процесному (творення – мовленнєвий синтаксис і мовленнєва морфологія лінгвоперсони) й результативному (тексти лінгвоперсони) вимірах, комунікативно-когнітивна модель і ціннісно-прагматична картина мовносоціумної особистості, а також вторинна моделювальна система ціннісної картини світу в об'єктивному просторі граматики; комунікативно-когнітивні моделі мовносоціумної особистості (граматики вокатива та локатива Я-суб'єкта та Я-об'єкта) та ціннісно-прагматична картина моно- і полімовносоціумної особистості; об'єктивно-синтаксичний аспект мовлення видатної І лінгвоперсони.

Предмет аналізу – диференційні загальні фундаментальні та часткові основи мовносоціумної граматики з кваліфікаційним статусом

мовносоціумних стратів та функції таких стратів у функційному полі полі- та монолінгвоперсони, кваліфікаційні моделі (граматичні, фраземні та інші) реалізації мовносоціумної особистості, статусні моделі ідентифікації мовного маскуваня моно-/полілінгвоперсони та модифікації такого маскуваня у звукових та письмових формах реалізації лінгвоперсони в нескінченній множині її вимірів (часовій, територіальній, соціальній, етичній, естетичній, психічній (лінгвопсихологічній) та ін.).

Мета та основні завдання дослідження: встановити структуру мовносоціумної граматики з визначенням особливого статусу в ній суб'єктивного та об'єктивного компонентів зі встановленням її категорій, одиниць і рівнів, схарактеризувати структурні та прагматичні особливості фраземного рівня ціннісної картини світу з висвітленням специфіки реалізації кодів культури в різноструктурних мовах із простеженням особливого навантаження національномовних маркерів.

Завдання: 1) схарактеризувати методологію об'єктивної та суб'єктивної мовносоціумної граматики з простеженням основних етапів розвитку такої методології; 2) скваліфікувати основні комунікативно-стратегічні типи мовленнєво-мисленнєвих маніпуляцій в об'єктивній та суб'єктивній мовносоціумній граматиці із простеженням особливостей реалізації окремих прихованих маніпулятивних тактик моно- і/чи полілінгвоперсони; 3) визначити поняттєвотермінологічний апарат мовносоціумної граматики; 4) сформулювати визначальні принципи об'єктивної і суб'єктивної лінгвоперсонології; 5) з'ясувати закономірності співвідносності лінгвоіндивідуалізацій та лінгвоіндивідуацій лінгвоперсони з відповідними комунікативними стратегіями і тактиками та їх мотивацією територіальними, соціумними, культурними, естетичними, етичними та іншими чинниками; 6) встановити закономірності інваріантності лінгвоіндивідуалізацій моно- і/чи полілінгвоперсони.

Основні підходи: функційно-когнітивний, номінативно-екзистенційний, лінгвокомп'ютерний, лінгвопрагматичний, системно-структурний, конструктивний. Застосування заявлених підходів є новаторським в осмисленні комунікативно-прагматичного та дискурсивно-граматичного вимірів лінгвоперсонології, структурування мовносоціумної граматики, вони уможливили застосування відповідних методів, прийомів і методик дослідження і дали змогу встановити: формою вираження зовнішнього і внутрішнього мовлення лінгвоперсони є діалог із його різними варіаціями, модифікаціями, трансформаціями; внутрішній потенціал маніпулювання виявний у комунікативних ситуаціях; студіювання комп'ютерного моделювання мовної особистості та напрацювання моделей її структурування має опертям синтез номінативно-екзистенційного й комп'ютерно-конструктивного підходів, оскільки моделі (лінгвопсихологічна, лінгвокультурологічна, лінгвопрагмалінгвістична та ін.) як результат машинного навчання ґрунтовані на постулаті: комп'ютерна програма

навчається на основі досвіду; принципи опису мовноповедінкових типів і стереотипів лінгвоперсон у відповідних соціумних просторах і простежити залежність мовних реалізацій особистості від мовносоціумних чинників і встановити рівень стійкості до різних руйнівних чинників.

3.3. В об'єктивній та суб'єктивній мовносоціумній граматиці: комунікативно-когнітивний та прагматико-лінгвокомп'ютерний виміри концептуально досліджено: категорійно-поняттєву систему об'єктивної та суб'єктивної мовносоціумної граматики, її парадигмальний простір та основні рівні; співвідносність декількох основних ярусів мовної особистості – нульового – вербально-семантичного, лінгвокогнітивного (тезаурусного, інтелектуального), мотиваційного (мотиваційно-діяльного), ситуативно опозиційного та наявність комунікативно-прагматичного, інтенційно-модельного для адекватного визначення конструктивних і декструктивних начал у конструкціях; адаптацію корпусного менеджера для вивчення корпусів персонотекстів та діагностування морфологічних і синтаксичних форм; експериментальний різновид статистичного методу вивчення вербальносемантичного рівня організації мовної особистості – з використанням кольорової мапи; випадковість / не випадковість поєднання двох і більше слів для визначення мовних одиниць, притаманних мовній особистості; різновиди лінгвоіндивідуацій та лінгвоіндивідуалізацій мовної особистості з діагностуванням впливу різних чинників на їх статус; вплив лінгвоіндивідуалізацій на узусний та системний характер лінгвістичної норми.

У роботі концептуально досліджено: категорійно-поняттєву систему об'єктивної та суб'єктивної мовносоціумної граматики, її рівні та основні одиниці; співвідносність декількох основних ярусів мовної особистості – нульового – вербально-семантичного, лінгвокогнітивного (тезаурусного, інтелектуального), мотиваційного (мотиваційно-діяльного), ситуативно-позиційного та наявність комунікативно-прагматичного, інтенційно-модельного зі встановленням закономірностей ономазіологічного і/чи семасіологічного обтяження граматичних чи інших форм; адаптацію корпусного менеджера для вивчення корпусів персонотекстів; експериментальний різновид статистичного методу вивчення вербально-семантичного рівня організації мовної особистості – з використанням кольорової мапи для діагностування лінгвоіндивідуалізацій у художньому дискурсі; напрями й тенденції деструкції й декомпозиції морфологічних і синтаксичних форм; різновиди лінгвоіндивідуацій та лінгвоіндивідуалізацій мовної особистості з діагностуванням впливу різних чинників на їх статус; вплив лінгвоіндивідуалізацій на узусний та системний характер лінгвістичної норми.

3.4. В об'єктивній та суб'єктивній мовносоціумній граматиці: комунікативно-когнітивний та прагматико-лінгвокомп'ютерний виміри використано такі методи: описовий, зіставний, трансформаційний, дистрибутивний, а також метод компонентного аналізу, метод моделювання,

корпусні методи, кількісні методи, метод трансформаційних моделей, метод машинного навчання, застосування якого уможливило вирішення завдань кластеризації, розпізнавання образів і класифікацій, прогнозування, діагностування розміреності асоціацій мовної особистості, її моделювання. Знайшли застосування і дискурс-аналіз, прагматичний аналіз, метод транспозицій, дистрибутивний аналіз, контент-аналіз та статистичні методи. Останні дають змогу шляхом виконання кількісних підрахунків підтвердити або спростувати висунуті гіпотези. У ході виконання роботи були розроблені навчальні курси, що упроваджені в навчальний процес Донецького національного університету імені Василя Стуса, зокрема лабораторний практикум для дисципліни «Основи прикладної лінгвістики» (галузь знань 03 Гуманітарні науки спеціальність 035 Філологія спеціалізація 035.10 Прикладна лінгвістика освітня програма Прикладна лінгвістика (Applied Linguistics)), у межах якого здобувачі навчаються створювати персоналізовані корпуси текстів різних жанрів, а також у спеціальному курсі «Теорія лінгвоперсонології» (галузь знань 03 Гуманітарні науки спеціальність 035 Філологія спеціалізація 035.10 Прикладна лінгвістика освітня програма Прикладна лінгвістика (Applied Linguistics) (Applied Linguistics)). Заявлений курс апробовано в чужомовному (сербськомовному) студентському середовищі (Белградський університет) і в межах спецсемінару «Структура об'єктивної та суб'єктивної мовносоціумної граматики» в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова.

4. Окремої уваги заслуговує формування стійких ціннісних стереотипів прикладної лінгвістики на загальнофаховому та загальнодержавному рівнях, про що має бути окрема розмова. Тут потрібно сказати, що переміщення Донецького національного університету імені Василя Стуса на Подільську землю та зосередження підготовки усіх освітніх рівнів здобувачів вищої освіти в межах однієї випускової кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології, попри всю дискусійність, а часто просто несприйняття такого бачення, виявилось чітко виправданим та логічно умотивованим, адже уможливило актуалізувати низку новітніх напрямів або ж опрацювання традиційних питань на іншій філософсько-методологійній основі: лінгвістична експертиза (І. Данилюк, І. Гарбера), корпусна лінгвістика (І. Данилюк) та ін. Високий організаційний потенціал *прикладної лінгвістики*, що свого часу ініціював олімпіадний рух, уже на вінницькій землі вилився у формалізацію Всеукраїнського конкурсу науково-дослідних студентських робіт зі спеціалізації 035.10. Прикладна лінгвістика з 2019-2020 навчального року, центром якого став Донецький національний університет імені Василя Стуса – кафедра загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології.

5. Осмислення нових та новітніх актуальних та актуалізованих проблем *прикладної лінгвістики* в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса вимагає знання її історії, бачення статусу в межах філологічних

наук та на міждисциплінарній основі. Істотним є формування в сучасних здобувачів вищої освіти бережливого ставлення до традицій та ціннісних орієнтацій *прикладної лінгвістики*, що передбачає у формуванні чогось нового врахування тяглості та бачення перспектив. Сьогодні актуальним завданням є моделювання наукового, науково-дослідного, освітньо-фахового простору прикладної лінгвістики, де істотним є вивчення усіх актуалізованих напрямів, а також опрацювання кафедрою загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Донецького національного університету імені Василя Стуса новітніх пріоритетів: корпусно-дискурсивного, лінгвоцифрового та лінгвомодельовального, методологічно-лінгвоекспертного, лінвоінформаційного та ін.

Література

1. Загнітко А., Данилюк І., Краснобаєва-Чорна Ж. та ін. Парадигмально-категорійні основи прикладної лінгвістики : [монографія]. Вінниця: «Тов Нілан-ЛТД», 2015. 472 с. **2. Загнітко А. П., Сахарук І.В.** Лінгвокультурологія : [навч. посібн.; за ред. А. П. Загнітка]. Донецьк : ДонНУ, 2014. 274 с. **3. Загнітко А., Сахарук І.** Лінгвокультурологія : [навч. посібник; за ред. А. П. Загнітка]. Вид. 2-ге, доопр. Донецьк: Ноулідж (донецьке відділення), 2014. 272 с. **4. Загнітко А., Богданова І.** Лінгвокультурологія : [навч. посібник; за ред. А. П. Загнітка]. Вид. 3-тє, перероб. і доп. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 288 с. (<https://cutt.ly/PfOZrNF>). **5. Загнітко А.П., Данилюк І.Г., Ситар Г.В., Щукіна І.А.** Словник українських прийменників : словник. Донецьк: ТОВ ВКФ „БАО”, 2007. 416 с. **6. Загнітко А., Каратаєва А.** Словник часток : матеріали і статті. Донецьк: ДонНУ, 2012. 382 с. **7. Загнітко А., Каратаєва А.** Словник часток : матеріали і статті : науково-навчальне видання. Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк: ДонНУ, 2013. 400 с. **8. Краснобаєва-Чорна Ж.В.** Лінгвофраземна аксіологія : парадигмально-категорійний вимір : [монографія; відп. і наук. ред. А.П. Загнітко]. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. 410 с. **9. Краснобаєва-Чорна Ж.В.** Лінгвофраземна аксіологія : парадигмально-категорійний вимір : [монографія; відп. і наук. ред. А.П. Загнітко]. 2-е вид., випр. і доп. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. 416 с. **10. Ситар Г.** Синтаксичні фразеологізми в розрізі конструкційної граматики : [монографія] : [наук. і відп. ред. А.П. Загнітко]. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 458 с.